

Циганов Віктор Васильович,
старший науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філософських наук, доцент

КОРУПЦІЯ В ПОГОНАХ

У корупції є три інкубатора: громадськість (публіка); бізнес; влада. Публіка впливає на криміналізацію, збільшуючи або зменшуючи загальну криміногенність своїм ставленням до криміналу. Бізнес – використовуючи ті чи практики отримання доходу і розширення. Армія як один з найбільш авторитарних, і до того ж інформаційно закритих державних інститутів. З одного боку, з огляду на завдання, що стоять перед військовою організацією з властивою їй секретністю, як інструментом безпеки, це цілком обґрунтовано, з іншого – це створює благодатні умови для свавілля та корупції. До типових корупційних проявів в армії, відносяться хабарництво, розкрадання майна (шахрайство, привласнення і розтрата), зловживання службовими повноваженнями, заступництво при отриманні посади або переведення до бажаного місця служби ухилення від призову і т.д.

На думку самих військовослужбовців, найбільш поширені корупційні прояви – надання так званих зустрічних послуг і заступництво в просуванні по служб і друзів, родичів і т.п. (38 % опитаних); отримання і дача хабарів, дорогих подарунків (36,4 %); вчинення розкрадань з використанням своїх повноважень (26,6 %); використання посадового становища і повноважень для незаконного одержання житла, нагород, путівок, інших пільг і привілеїв (23,8 %); «Відкати» при складанні державних контрактів (13,3 %). За іншими даними, військовослужбовці вказують на отримання у зв'язку з виконанням посадових обов'язків винагороди від фізичних та юридичних осіб (70,1 % опитаних); використання в цілях, не пов'язаних з виконанням посадових обов'язків, засобів матеріально-технічного та іншого забезпечення, іншого державного майна, а також передача їх іншим особам (58 %); заняття іншою оплачуваною діяльністю, за винятком наукової, педагогічної та іншої творчої діяльності (49,4 %); зайняття підприємницькою діяльністю, участь в управлінні комерційними організаціями.

Таким чином, не всі корупційні прояви, які мають сьогодні поширення в сфері військової служби, відносяться до кримінально караним, багато хто з них відносяться до інших правопорушень, а деякі взагалі лежать в області етики, але в будь-якому випадку, як справедливо зауважують фахівці, всі ці прояви свідчать про наявність в правосвідомості військовослужбовців службовців ідей, поглядів, почуттів і переконань, що допускають корупційне поведіння на

військову службу і у зв'язку з військовою службою. Крім корупційних проявів економічного характеру, для сфери військової служби характерні і такі корупційні прояви, як протекціонізм, фаворитизм і непотизм. Корупційний протекціонізм є підбір військовослужбовців на військові посади не за діловими та професійними якостями, а по знайомству, по блату, по протекції, за незаконну винагороду. Корупційний фаворитизм – це положення, при якому військово-кадрова політика обумовлюється впливом улюбленців, фаворитів. Корупційний непотизм – службове заступництво родичам і своїм людям, так зване «кумівство».

Під корупційним протекціонізмом розуміє корупційні дії військової посадової особи, що виражаються в незаконному наданні сприяння в заклику на військову службу, просування по службі, заохочення військовослужбовця, а також інше заступництво по службі, вчинене з корисливою або іншої особистої інтересованності. Відповідно, на прибуткові вакантні посади для військовослужбовців досить часто призначаються «свої люди» (протеже), які мають певні преференції (переваги), пов'язані з охороною високопоставлених начальників. У свою чергу, просування на високі військові посади при низьких професійних і моральних якостях суб'єкта такої кар'єри викликає ланцюгову реакцію поширення серед персоналу непрофесіоналів. Кандидати на просування по службі підбираються не за професійним критерієм, а за ознакою особистої відданості керівництву і психологічному відповідності.

Наслідком такої кадрової політики є залучення на військову службу в цілому і на важливі військові посади зокрема непрофесіоналів, випадкових людей, орієнтованих на отримання від такої діяльності перш за все будь-яких вигод і переваг, а це, в свою чергу, далі провокує злочинність і корупцію на військовій службі.

У зв'язку з цим вельми часто виникають ситуації, коли після призначення особи на військову посаду з'ясовується, що дана особа за своїми професійними якостями та рівнем підготовки не відповідає кваліфікаційним вимогам, передбаченим для даної посади, або за своїми моральними і діловими якостями не здатне ефективно виконувати посадові обов'язки, або робить правопорушення, несумісні з перебуванням на цій посаді.

При аналізі причин і умов, що сприяють збереженню високого рівня корупційних злочинів у військовій організації держави, необхідно звертати увагу на таку причину цього явища, як упущення і витрати в діяльності кадрових органів при підборі і призначенні на військові посади з високими корупційними ризиками, тобто ймовірністю здійснення військовим посадовцем корупційних правопорушень, пов'язаних з його посадовим становищем.

Звідси, зокрема, зростання корупційних злочинів у військових комісаріатах які фактично стали заповідниками військової корупції – майже третина викритих корупційних проявів в них – це факти встановленого хабарництва при уникненні призову на військову

службу. В цілому прогнози щодо корупційної злочинності в сфері державної військової організації невтішні. Корупція, по суті, являючи собою різновид мародерства, розкладає армію, справляє на неї дестабілізуючий і руйнівний вплив, як на будь-який інший соціальний або державний інститут. Однак щодо армії такий негативний вплив може мати катастрофічні наслідки для всієї національної безпеки в цілому.

Цуцкірідзе Максим Сергійович,
заступник Голови Національної поліції –
начальник Головного слідчого управління,
доктор юридичних наук

РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЛІДЧИМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Обраний євроінтеграційний курс, перш за все, обумовлює необхідність його належного нормативно-правового забезпечення та ідеологічної спрямованості. В умовах обраного курсу та в контексті розбудови правової держави в Україні, базуючись на принципі верховенства права найбільш актуальними є питання забезпечення рівності прав і свобод людини і громадянина, крім цього, питання їх дотримання загалом, також постає досить гостро. У свою чергу, корупційні правопорушення є однією із найбільш серйозних проблем сьогодення, що ставлять під негативний вплив права і свободи людини і громадянина не лише однієї держави, а й світового співтовариства в цілому.

Євроінтеграційні процеси в Україні ускладнені багатьма внутрішніми проблемами, вирішення яких вимагає невідкладного пошуку в законотворчому процесі, в наукових доробках шляхів оптимізації боротьби з корупцією. Зокрема, з метою ефективної євроінтеграції антикорупційного законодавства є необхідним дотримання положень Резолюції (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією». Слід зазначити, що запропоновані зміни також кореспондуються з положеннями Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні, схваленої рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року і затвердженої Указом Президента України від 08 квітня 2008 року № 311/2008.

Згідно з приміткою до статті 45 Кримінального кодексу України та статті 216 Кримінального процесуального кодексу України за Національною поліцією України встановлено підслідність корупційних кримінальних правопорушень за статтями 262, 308, 312, 313, 320, 357, 364¹, 365², 366¹ 368³, 368⁴, 368⁵ Кримінального кодексу України.

Відповідно до статистичних даних Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінальних корупційних правопорушень